

Opinie en debat

De aanwijzing van de burgemeester

Sinds 1848 worden de burgemeester en de Commissaris van de Koning door de Kroon benoemd. Zo staat dat in de Grondwet. In een democratie als de onze is dat voor sommige politici een hinderpaal. Al bijna vijftig jaar heeft D66 daarom de gekozen burgemeester als één van de favoriete doelstellingen bestempeld. Diverse pogingen dat doel te bereiken sneefden in de Senaat of eerder. Maar vanaf 28 april jl. gloort er hoop. Want op die dag besloot de Senaat in meerderheid de desbetreffende bepaling uit de Grondwet te verwijderen. De beer is echter nog niet geschoten, want met deze Grondwetswijziging volgt onvermijdelijk een wetgevingsproces om de gekozen burgemeester in het gemeentelijk bestuursstelsel in te passen. Evenzo geldt een en ander voor de commissaris van de Koning in het provinciale kader. Waar nog blijkt dat deze functionaris ook geldt als rijksorgaan.

door Mr. Sjoerd H. Scheenstra
oud-voorzitter CDA-bestuurdersvereniging

Voorlopig blijft de aanstelling van de burgemeester volgens de huidige methode de komende jaren gehandhaafd. Pas als de hiermee gemoeide herziening van de wetgeving haar beslag heeft gekregen met de publicatie in het Staatsblad kan bij een dan ontstane vacature de eerste burgemeester door het daartoe aangewezen gremium worden gekozen. Tot zolang weten wij waar we met 'het boegbeeld van de gemeente' aan toe zijn. Het Senaatsbesluit van 28 april was voor D66-Tweede Kamerlid Gerard Schouw niet minder dan een wapenfeit, want met zijn initiatiefvoorstel had hij de vereiste Grondwetswijziging naderbij gebracht. De tegenstemmen van de CDA-fractie konden dat niet beletten.

CDA

Wat gebeurde er recentelijk binnen het CDA met betrekking tot dit punt? Om te beginnen stemde de CDA-Tweede Kamerfractie zonder daarover binnen de partij nadrukkelijk de opvattingen te hebben gepeild of het advies van de CDA-bestuurdersvereniging te hebben ingewonnen eenparig voor het voorstel-Schouw om de Kroonbenoeming van de burgemeester en de CdK te deconstitutionaliseren.

Vervolgens ventileerde fractieleider Sybrand Buma in een Volkskrantinterview meer op pragmatische ('er is nu een meerderheid in de Kamer') dan op principiële gronden, als zijn mening dat zijn voorkeur thans naar de gekozen burgemeester boven de Kroonbenoemde uitging. Die ommezwaai bleef in de partij niet onopgemerkt. Burgemeester Jos Wienen van Katwijk schreef een uitstekend commentaar in *Bestuursforum* van april '14. Talrijke burgemeesters maakten ook hun ongerustheid kenbaar. Ook richting partijbestuur. Op verzoek van Ruth Peetoom kwam een aantal van hen op het partijbureau bijeen. Op hun vraag wat er met hun kritiek en zorg zou gebeuren, antwoordde de partijvoorzitter dat de opmerkingen zouden worden meegenomen naar de visiegroep-Democratie.

En zie daar, het rapport *Democratie.Nu* verschijnt met een aantal adviezen om de democratie te revitaliseren. Behalve enkele voorstellen om de Kieswet aan te passen, promoot de werkgroep onomwonden de verkiezing van de burgemeester op grond van de vooronderstelling dat bij de burgerij allerwege de wens leeft de burgemeester te kiezen om zodoende (als kiezer) invloed op het gemeentebestuur te hebben/krijgen. Anders gezegd: een gekozen burgemeester draagt bij aan het vergroten van de invloed van bewoners op het lokaal bestuur. De opkomstpercentages bij de diverse burgemeestersreferenda hebben die stelling in het verleden overtuigend gelogenstraft, waarmee de vurige wens naar een gekozen burgemeester telkenmale niet werd bevestigd. Het lijkt mij een gotspe te menen dat met de komst van de gekozen burgemeester de democratie zal worden gerevitaliseerd.

Verkeerde volgorde

Het parlementaire werk voor de heer Schouw om de gekozen burgemeester ruim baan te geven, is nu aangebroken. Dat wetsvoorstel is nog lang niet geschreven. De terechte kritiek – in beide Kamers – was dat Schouw voorlopig heel tevreden was met zijn eerste succesje maar vervolgens het antwoord schuldig bleef op de vraag wat hij dan hierna 'bij wet' wil gaan regelen. Deze aanpak is te simpel en eigenlijk een parlement onwaardig. Immers de aanstellingswijze van de burgemeester vloeit voort uit de visie op het ambt: welke

competenties vergt de functie, wat is de plaats van de burgemeester tussen de wethouders en de gemeenteraad, welke taken en bevoegdheden kent het ambt? Wie zullen de kiezers zijn: de kiesgerechtigde burgers of de leden van de gemeenteraad? Wie komt het passieve kiesrecht toe? Is de zittingsduur parallel aan die van de gemeenteraad: vier jaar, of zoals gangbaar: zes jaar? Is de burgemeester een soort wethouder of staat hij – gezien zijn wettelijke taken – boven hen? Kortom: vragen van rechtsstatelijke aard. Na verkregen parlementaire consensus op deze en wellicht andere vragen, volgt de discussie over de aanstellingswijze. De volgorde moet dus goed zijn. Wij kiezen niet een functionaris waar wij vervolgens een ambt aan plakken.

De regeldrift van het Parlement laat onverlet de vraag of momenteel bij burgers en het lokaal bestuur een breed draagvlak wordt gevonden voor deze grondige herstructurering van het lokale bestuur, gezien de dualiseringsoperatie van 2002 en de huidige ingrijpende overdracht van zorgtaken naar de gemeenten. Op de leden van de Staten Generaal rust de verantwoordelijkheid met grote zorgvuldigheid die ogenschijnlijk eenvoudige stelselwijziging – de deconstitutionalisering van de Kroonbenoeming van de burgemeester en de CdK – met de breedst denkbare consensus vorm en inhoud te geven.

Winst

Ten slotte: waar de huidige benoemingsprocedure, die geen weerstand oproept en over het algemeen waardering oogst, nog zal voortduren, kan de vraag rijzen waarom deze procedure niet kan worden voortgezet nadat het betreffende benoemingsvereiste uit de Grondwet is gelicht. Dat lijkt mij het overwegen waard. Het zal snel rust en zekerheid geven. Dat is winst. En de heer Schouw telt zijn zegening.

Reageren? redactie@bestuursforum.nl